

MILJØVERNDEPARTEMENTET

Friluftsliv og naturmangfold

Statssekretær Heidi Sørensen
Miljøverndepartementet

Norges Jeger- og Fiskerforbunds
landsmøte, Bodø, 14.11.09

Foto: Svein Magne Fredriksen

Norsk natur gir opplevelser

2

Foto: Marianne Gjerv

Norsk natur gir opplevelser

Norge er mer enn fjorder

Vi har stille vann og vide vidder

Vi er Europas grønne lunge

Vi har verdier som vil bli mer og mer etterspurt – fordi de er mangelvare i mange land:

urørt natur og attraktive kulturlandskaper som kilde til rekreasjon og opplevelse.

Vi har mye å være **stolte** av i Norge

Vi kan tilby naturopplevelser av mange slag

Fiske, jakt, enkelt friluftsliv, ro og avkobling

Naturopplevelser gir livsglede

3

Bilde fra rypejakt ved Femunden og en kanotur i Østmarka.

Opplevelser i naturen gir mange et rikere liv

Det unike med naturen er at alle kan oppleve den på sitt nivå, både de spenningssøkende og de mer jordnære.

Slike opplevelser gir livsglede og ofte et ønske om å komme tilbake til samme plassen, ikke minst der man har vært i barneårene.

Jakt og fiske gir glede, mat og mestring!

Norges jeger- og fiskerforbund er en betydelig pådriver for ansvarlig utøvelse av jakt og fiske.

Jakt og fiske gir både høy grad av naturopplevelse, spenning, den gode følelsen av å kunne mestre krevende aktiviteter og av gleden ved å høste naturressurser - som ikke er dyrket fram til butikk.

Styrke allemannsretten ved bruk

Bildet er fra en blåbærtur i Oslomarka.

Vi må fjerne barrierer; fysiske, sosiale, mentale og kulturelle, og forebygge skader og konflikter med andre interesser i utmark.

Det er bred plass til friluftslivet, i naturmangfoldet og i kulturlandskapet, og med jakt og fiske som et naturlig ledd i utmarksnæring og reiselivsutvikling.

Allemannsrett er også allemannsvett... og "sporløs ferdsel" er fortsatt et godt motto!

Men bærplukking viser tilbakegang – skaper ferdigsyltetøy nye barrierer for flere varierte naturopplevelser?

Hva truer mangfoldet?

Arealbruk

Foto: Sigmund Krævel-Velle / Samfoto

Forurensning

Foto: Marianne Gjørv

Klimaendringer

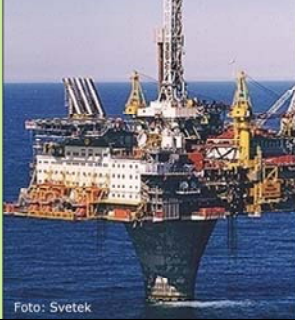

Foto: Svetek

Fremmede organismer

Foto: Tone Solhaug

Overhøsting

Foto: Marianne Gjørv

6

Arealbruk er den desidert største trussel mot naturens mangfold.

Forurensning og **overhøsting** er også trusler mot naturmangfoldet.

Fremmede arter er en stor og voksende trussel mot naturmangfoldet.

Klimaendringer vil i tiden fremover bli en stadig større trussel mot mangfoldet i naturen.

Historisk tilbakeblikk

Foto: Ola Glesne

1910-loven: Fredet naturminne i Ullevål haveby

Foto: Bård Løken ©NN, Samfoto

1954-loven: Nasjonalparker. Rondane (1962)

Foto: ©Ove Bergersen /NN/Samfoto

1970-loven: Systematisk og moderne. Fredning av klippeblåvingen

Foto: Statens naturoppvein

2009: Naturmangfoldloven. Bruk og vern

7

1910-loven: vern av enkeltobjekter og mindre områder. Bilde: Vernet eik (naturminne) i Ullevål Haveby i Oslo. Eika er sannsynligvis 2-300 år gammel.

1954-loven: I tillegg til vern av arter og mindre områder, åpner loven for vern av nasjonalparker. Bildet viser Rondane nasjonalpark, som er vår første nasjonalpark (1962). Og i 1970 ble jeg født ...

1970-loven: En mer systematisert og moderne vernelov, med formål, vernekategorier, vilkår for vern og rettsvirkninger. Bilde viser en klippeblåvinge. Den ble fredet i 2008.

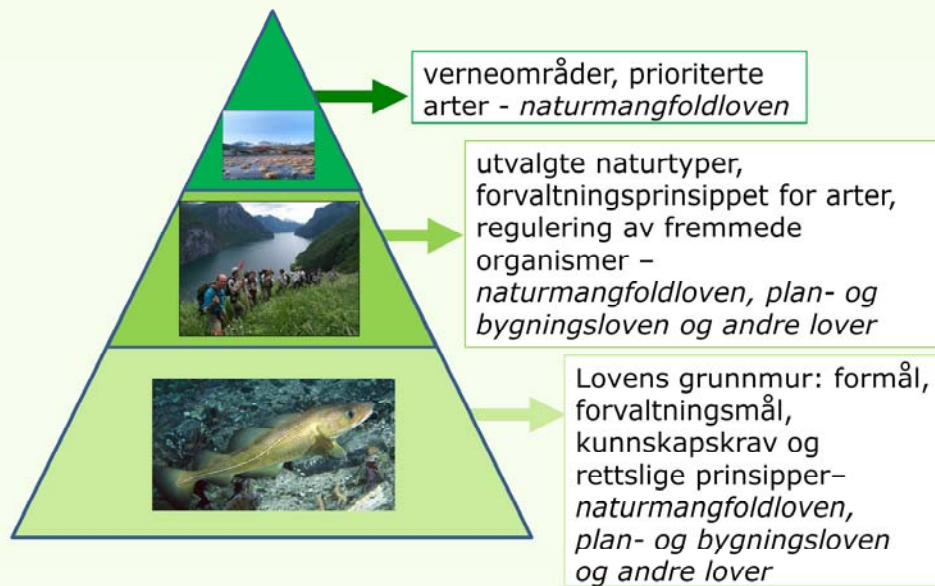
2009-loven: En lov som har mål, prinsipper og regler for bærekraftig bruk og vern av norsk natur. Bilde viser dugnad med slåttonn for å hindre gjengroing.

Naturmangfoldloven er det største lovverket som er utarbeidet om norsk natur noensinne!

Klimaendringene krever at vi gjør naturen mer robust!

På mange måter forener naturmangfoldloven de to hovedtradisjonene i utviklingen av den norske miljøtenkingen. Dette er en lov for bærekraftig bruk og vern av natur.

Lovens hovedgrep

8

Kilde: Miljøverndepartementet

Verneområder og prioriterte arter. Det mest verdifulle – indrefiléten av norsk natur.

Mellomsjiktet – natur som krever spesielle hensyn.

Utvalgte naturtyper, der man må sikre arter gjennom bærekraftig bruk (høsting og fangst) og der noe truer natur (fremmede organismer).

Grunnmuren. Formål, forvaltningsmål og prinsipper.

Bildet: utbygging av vei for nye hyttefelter i fjellskog på Vaset i Valdres.

Økosystemtilnærming og samlet belastning

En påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for.

Prinsippet om kostnadsdekning

Kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver.

Føre-var-prinsippet

Ved behandling av søknad om tiltak.

Alle beslutninger som berører natur skal synliggjøre hvordan prinsippene er vurdert.

Fylkesmennene har en viktig oppgave i å bidra til implementeringen av prinsippene ved å synliggjøre de i egne vedtak. Fylkesmannen må også følge med på at prinsippene er lagt til grunn i andres vedtak.

Kunnskapsgrunnet

Bildet: innhenting av kunnskap om havet i forskningsprogrammet Mareano.

Kunnskapskravet er en del av lovens grunnmur:
Vitenskapelig kunnskap og erfaringsbasert kunnskap

I tillegg innføres en **vurderingsplikt når natur er truet**. Vurderingen baseres på eksisterende kunnskapsbaser.

Det kan både være der natur er truet av aktive tiltak eller der en f.eks. en naturtype nette er truet på grunn av ikke-bruk.

Kunnskap er konfliktdepende

Fylkesmannen må følge med på at vedtak som fattes er basert på kunnskap.

Artsforvaltning

- Forvaltningsprinsippet for arter
 - Landlevende arter reguleres av naturmangfoldloven, viltloven og lakse- og innlandsfiskeloven
 - Marine arter reguleres av havressursloven

Vilkår for høsting av arter

Best tilgjengelig dokumentasjon: Er knyttet både til formen på og innholdet i den dokumentasjonen som skal ligge til grunn for vedtaket. Myndighetene må skaffe seg en oversikt over eksisterende data og sammenstille og bruke disse på en faglig forsvarlig måte. Dokumentasjonen bør omfatte data både om bestandens størrelse og utvikling og om høstingens faktiske omfang. Dokumentasjonen som brukes bør i størst mulig grad være fremskaffet ved vitenskapelige metoder. Også informasjon som fremkommer gjennom rapporteringer og erfaringsbasert kunnskap hos alle aktører, herunder samisk erfaringsbasert kunnskap, skal kunne brukes som dokumentasjon, alene eller sammen med forskningsbasert kunnskap.

Høstingsverdig overskudd: Det vil bl.a. si at arten kan utvikle seg innenfor sikre biologiske rammer. Her vil bl.a. den enkelte arts følsomhet for miljøendringer og høstingspress inngå i vurderingsgrunnlaget sammen med biologiske faktorer som reproduksjonsevne, konkurranse, predasjon, næringstilgang osv. Ved avgjørelse om å tillate høsting og om fremgangsmåten ved høsting skal det videre legges vekt på artens funksjon i økosystemet og den virkning høstingen kan ha på det biologiske mangfold for øvrig.

Kriteriet «produserer et høstingsverdig overskudd» innebærer dessuten at det er økologiske kriterier som vil danne rammen for hvilken høsting som tåles. Innenfor en slik ramme kan det imidlertid også vektlegges sosiale, kulturelle og økonomiske forhold, herunder artens betydning for næring eller rekreasjon og høstingstradisjon i vedkommende område.

Prioriterte arter

Moderniserer artsbeskyttelsen - dynamisk

Ser arter og leveområder i sammenheng – økologiske funksjonsområder

13 Klippeblåvinge

Foto: ©Ove Bergersen /NN/Samfoto

Moderniserer artsbeskyttelsen. Er et dynamisk virkemiddel.

Ser arter og leveområder i sammenheng – økologiske funksjonsområder. En art som ikke har et funksjonsområder kan ikke overleve.

Behov for tiltak. Siktemålet er å få arter i en god tilstand.

Redningsaksjon der målet er å avprioritere arter.

Beskyttelsens innhold

Rød skogfrue

Stor salamander

Fjellnøkleblom

14

Foto: Bård Bredegen

Foto: Signe Reiso

Foto: Marianne Gjørv

For prioriterte arter kan det fastsettes forbud mot enhver form for uttak og skade

Økologiske funksjonsområder av mindre omfang – ikke medføre vesentlig vanskeliggjøring

Kan fastsette forbud mot enhver form for uttak, skade eller ødeleggelse av en prioritert art.

Kan gi regler om beskyttelse av visse typer økologiske funksjonsområder av mindre omfang. Hensyn som pålegges må ikke medføre en vesentlig vanskeliggjøring av igangværende bruk.

Myndigheten etter loven kan gi dispensasjon dersom det ikke forringer artens bestandssituasjon eller bestandsutvikling, eller dersom vesentlige samfunnshensyn gjør det nødvendig.

Miljøvernmyndighetene har hånden på rattet.

Fylkesmannen har fagkompetansen og skal følge opp forvaltningen og handlingsplanene.

Villrein – et internasjonalt ansvar

Kartet viser hvordan villreinens leveområder er knyttet til de inngrepsfrie områdene i Sør-Norge.

Postkortaksjonen: Dovre kommune fikk ansvar for villrein, som Norge har et spesielt ansvar for å ta vare på.

Villreinen er selve "urdyret" vårt, og er viktig både biologisk og historisk/kulturelt. Villreinen la selve grunnlaget for de første menneskene som innvandret til Norge.

Reinen følger fortsatt gamle trekk som veidefolket visste å utnytte i sine sinnrike fangstsystemer. Villreinen er sårbar overfor inngrep i leveområdene og forstyrrelser.

Villreinens sentrale plass i norsk fjellfauna skal sikres. Regionale planer for villreinfjellene skal forene lokale mål om næringsutvikling med nasjonale mål om sikring av villreinens leveområder.

Regionale planer er under utarbeidelse for Setesdalsheiene, Hardangervidda Rondane/Sølnkletten og Dovrefjellområdet. Det vil også bli utarbeidet regionale planer for Nordfjella, Ottadalsområdet og Forollhogna.

Det vil være svært bra og viktig at Norges jeger- og fiskerforbund med sin betydelige kunnskap, erfaringsgrunnlag og jaktkompetanse kan medvirke godt til utviklingen av villreinplanene!

Elg og hjort

Foto: Heinz Seehagel, Wikimedia Commons

Foto: Marianne Gjerv

16

Hjorteviltet er en velkjent del av dyrelivet som mange er opptatt av. Bestandene av elg, hjort og rådyr har økt betydelig de siste femti årene. Hjorten øker fortsatt i antall og utbredelse.

Hjorteviltet representerer viktige viltressurser i Norge. Jaktåret 2008/2009 ble det felt til sammen over hundre tusen dyr av disse artene.

Selv om hjorteviltforvaltningen i utgangspunktet er godt regulert, står vi overfor flere utfordringer. For eksempel ble det i 2008/2009 drept 7500 dyr av bil eller tog, - det høyeste antallet registrert til nå.

Det er særlig knyttet utfordringer til den store økningen i hjortebestandene, som både myndighetene og organisasjonene må ta tak i.

Norges jeger- og fiskeforbund vil være en svært viktig aktør i dette, ikke minst når det gjelder innsats som bidrar til økt rekruttering av hjortejegere.

Direktoratet for naturforvaltning legger i høst fram en ny strategi for hjorteviltforvaltningen. Det er viktig at denne blir godt forankret hos alle berørte myndigheter. Miljøverndepartementet vil bidra aktivt til dette.

Rovviltpolitikken

Bestandsmål for ulv

Bestandsmål for
bjørn

17

© Bo Kristiansson

© Erling Maartman

Hovedtrekkene i stortingsforliket om rovviltpolitikken fra 2004 skal videreføres - todelt målsetting står fast.

Samarbeide med Sverige om fordeling av grenseulv. Ny vurdering av bestandsmål.

Fullføre ny bestandsregistrering og utredning av modell for beregning av antall ynglinger av bjørn. Ny vurdering bestandsmål.

I prosessen med nye bestandsmål, er jeg opptatt av at best mulig tilgjengelig kunnskap legges til grunn i de vurderingene som skal bli gjort.

For eksempel er det viktig å se på genetiske utfordringer i ulvebestanden. Vi må også sette oss inn i den nye rovviltpolitikken i Sverige (behandlet 21. oktober 2009) og ta med oss dette inn i videre vurderinger.

Regjeringen vil innen utgangen av 2010 invitere Stortinget til et bredt forlik om bestandsmål for ulv og bjørn.

18

Bestandsregistrering av rovdyr styrkes, blant annet gjennom årlig DNA-registrering av bjørn og jerv over hele landet. Vi skal se på mulige forbedringer med tanke på økt lokal deltagelse, samt utvikling av ny modell for å vurdere antall årlige ynglinger av bjørn. Styrket kommunikasjon av resultater fra overvåkingsprogrammet blir også sentralt i tiden fremover.

Effektivisere skadefelling. Blant annet skal det offentliges ansvar forsterkes og klargjøres. Sentrale elementer i videre prosesser er økonomisk kompensasjon til kommunale fellingslag fra første dag, samt økt satsing på opplæring og kompetanse lokalt/regionalt.

Det vil bli foretatt en gjennomgang og iverksatt nødvendige tiltak både innenfor rovviltforvaltninga og reindrifta, med sikte på å sikre situasjonen for sørsamisk tamreindrift. Rapporten fra arbeidsgruppa i Nord-Trøndelag vil være et naturlig utgangspunkt for videre oppfølging.

Regjeringen vil ha en fortsatt sterk satsing på forebyggende og konfliktdepende tiltak i rovviltforvaltningen, og gi omstillingsmidler i prioriterte rovdyrområder når dette anses hensiktsmessig.

Nødverge for hund og erstatningsordning for husdyr

19

Regjeringen vil endre erstatningsordningen for husdyr med sikte på at faktisk rovdyrtap skal erstattes. I det videre arbeidet med dette er det viktig med grundige utredninger og inngående kunnskaper om ulike tapsårsaker og omfanget av disse. Endring av erstatningsordningen må være kunnskapsbasert og bredt forankret.

Regjeringen vil også arbeide videre med spørsmålet om innlemmelse av hund i nødvergebestemmelsen. I første omgang blir det naturlig å se nærmere på svenske erfaringer på området før vi setter i gang videre prosess på dette punktet.

Utvalgte naturtyper

Felles regler for forvaltning av natur utenfor verneområder

Konkretisere naturtyper det er spesielt viktig å ta vare på

Sektoransvar og sektormulighet

20

Foto: Jan Rabben/NN/Samfoto

Bildet: Kystlynghei på Vestlandet (nær Ryvarden fyr)

Definisjon: En naturtype er en ensartet type natur som omfatter alt plante- og dyreliv og de miljøfaktorene som virker der.

For første gang felles regler for forvaltning av natur utenfor verneområder. Forvaltningen skal skje gjennom bærekraftig bruk. Bidrar til en felles og mer helhetlig forvaltning over kommune- og fylkesgrenser og regiongrenser.

Gir sektorene bedre muligheter til å ta vare på natur og samtidig understreker ordningen sektorenes ansvar for å ta vare på natur.

Vil derfor ha betydning for bærekraftig jakt, fiske og høsting av bær og sopp.

Utvelgingens betydning

Bildet : Ålegraseng (marin naturtype).

Utfordringer knyttet til utvalgte naturtyper: Gjengroing og utvikling av området gjennom nedbygging. Nødvendig tiltak for å hindre nedbygging kan f.eks være kjøp av tomt, skjøtsel og tilrettelegging.

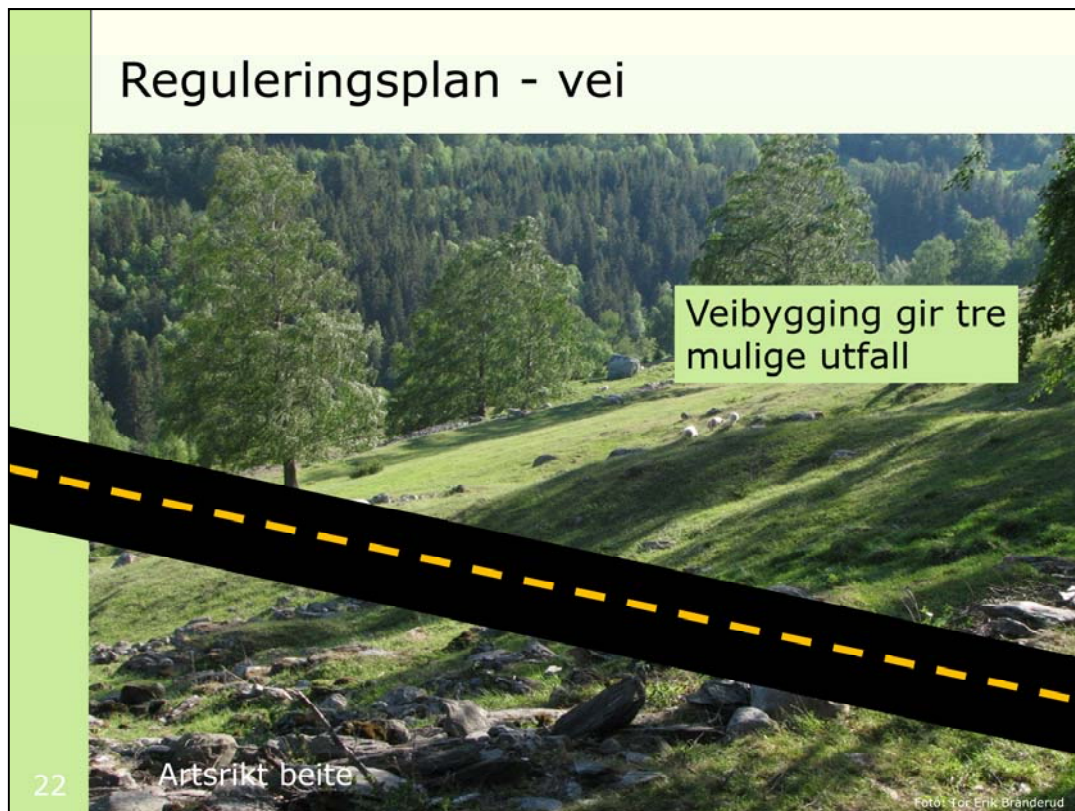
Ved beslutninger, tildeling av tilskudd og det offentliges forvaltning av egen eiendom "skal det tas særskilt hensyn til forekomster av en utvalgt naturtype slik at forringelse av naturtypens utbredelse og forekomstenes økologiske tilstand unngås".

Dette vil ha positiv betydning for bærekraftig bruk av eksempelvis statsallmenninger, statskog og sikrede offentlige friluftsområder.

Før beslutning om inngrep i en forekomst av en utvalgt naturtype treffes, må konsekvensene for den utvalgte naturtypen klarlegges.

Ved vurderingen av om den utvalgte naturtypes utbredelse eller økologiske tilstand forringes, skal det legges vekt på forekomstens betydning for den samlede utbredelse og kvalitet av naturtypen og om en tilsvarende forekomst kan etableres eller utvikles på et annet sted. Tiltakshaveren kan pålegges å bære rimelige kostnader ved ivaretagelsen, opprettelsen eller utviklingen av en slik forekomst.

Fylkesmannens rolle blir å veilede og bistå kommunene, og bruke innsigelse hvis nødvendig.

Bilde: Syltbakkin, Nord-Fron, Artsrikt beite

Hvordan vil dette virke i praksis?

La oss si at vi er ti år fram i tid, og Kongen i statsråd har pekt ut utvalgte naturtyper, som ligger pent inne på alle plankart i norske kommuner.

Statens Vegvesen skal så planlegge framføring av en ny veg. De sjekker kart og registreringer. Mange interesser å ivareta. Sikkerhetshensyn tilsier at veien må legges over forekomsten av en utvalgt naturtype. Andre områder er uaktuelle pga nærhet til barnehage og boligfelt, og hensynet til strandsonen. En sving eller tunnel vil koste statens Vegvesen 100 mill kroner...

Kommunen vurderer og avveier de ulike berørte interessene, og sier nei til ønsket vegføring gjennom denne forekomsten av utvalgt naturtype.

Det finner statens Vegvesen at de ikke kan godta, og fremmer innsigelse fordi det blir for dyrt og dermed for lite samfunnsøkonomisk lønnsomt.

Ved vurderingen av en slik innsigelse kan de bli tre mulige utfall:

1) Ja, 2) Nei, eller 3) Ja, men på vilkår at man skal skjøtte andre forekomster av den utvalgte naturtypen.

- For eksempel sette av noen millioner til det, i stede for å betale 100 mill kroner.

Verneområder

15,7 % av fastlands-Norge er vernet
Gjennomføring av Nasjonalparkplanen og fylkesvise verneplaner
Skogvern og marin verneplan
Økt fokus på forvaltning og skjøtsel
Økt fokus på naturveiledning

23

Foto: Marianne Gjerv

Bildet viser Snøhetta på Dovre.

Ca 15,7 % av Fastlands-Norge er vernet pr. sept 2009. 32 nasjonalparker og i tillegg en rekke andre store verneområder

2010 blir et viktig år: Nasjonalparkplanen (med unntak av Tyssfjord/Hellemo), og de fylkesvise verneplanene slutføres.

Paradigmeskifte i vernepolitikken fra etablering av verneområder til forvaltning og skjøtsel av områder som er vernet. Budsjettene til forvaltning økt betydelig de siste årene.

Nasjonalparkene og andre store verneområder er også svært viktige for friluftsliv, og mange forvaltnings- og skjøtselstiltak gjøres for å kunne tilrettelegge for dette.

Tall som Direktoratet for naturforvaltning har hentet inn i 2008, viser at verneverdiene vurderes som truet i 38% av verneområdene, mens tallet i 1996 var på 18 %. Den største trusselen mot verneverdiene er i dag gjengroing. Dette gjelder ca 25 % av områdene. Forstyrrelser er en trussel i 19 % av områdene, mens fremmede organismer utgjør en trussel i 13 %.

Økt fokus på veiledning. Veiledning gir kunnskap som igjen gir økt opplevelse av natur. Fylkesmannen har en viktig rolle.

Det vil fortsatt være behov for vern av områder. Fokus framover blir på marint vern og skogvern.

Friluftsliv og naturvern – Ytre Hvaler nasjonalpark

Bilde: Spjær Varde med utsikt mot Stangholmen

Den 9.9.09 ble opprettelse av Ytre Hvaler nasjonalpark markert, samtidig som Sverige opprettet nasjonalpark på Koster-kysten.

Hvaler har svært mange flotte sikrede friluftsområder, og mange av disse blir omfattet av nasjonalparken og får dermed økt status.

Fritidsfiske og jakt står sterkt på Østfoldkysten, og kan fortsette på et bærekraftig grunnlag innenfor nasjonalparken.

Lokalt ønske om nasjonalpark

25

Bilde: Steintjøna fra den lokalt foreslåtte nasjonalparken i Verran i Nord-Trøndelag.

Selv om gjennomføring av nasjonalparkplanen går mot slutten, kan det være aktuelt med flere nasjonalparker.

De fem ordførerne i Verran, Namdalseid, Osen, Roan og Åfjord har sammen foreslått å starte prosess for å opprette nasjonalpark (Dåapma) på ca 400 km² på Nord-Fosen.

Dette er en milepæl! Slike lokale initiativ må berømmes.

Departementet har sendt oppdragsbrev til fylkesmennene i Nord og Sør-Trøndelag om å starte arbeidet.

Endringer i friluftsløven

Utvide forbudet mot stengsler, også for å tillate opphold, bading og høsting

Allemannsretten gjelder også ferdsel i skogplantefelt

Ri eller sykle på private veistrekninger i innmark som leder til utmark

Tillate telting nærmere bebodd hus/hytte enn 150 meter

Innføre inngrepsløyve for kommunene

26

Foto: Destinasjon Geiranger

Bildet viser Skageflå i Geirangerfjorden.

For å fremme og styrke allemannsretten foreslås bl. a. :

- å oppheve forbud mot ferdsel i skogplantefelt, og samtidig innskjerpe varsomhetsplikten i ny forskrift (til § 23) for å hindre at ferdsel i plantefelt kan medføre skade på plantene.

- å tillate at allmennheten skal kunne ri eller sykle på private veistrekninger i innmark som leder til utmark, og samtidig gjennom forskrift til § 23, innskjerpe og utfylle varsomhetsplikten slik at det ikke oppstår skade som følge av ridning og sykkebruk på mindre sårbare private veier. Dette vil også understøtte grunnlaget for kommunale vedtak om unntak for sårbare veier (hjemmel i §3).

Fylkeskommunen og friluftslivet

Sikre og forvalte friluftsområder

Fronte allemannsretten

Motivere og legge til rette for friluftsliv

Foto: Olav Gunnar Ballo

27

Oppgaver som overføres til fylkeskommunen:

- motivere kommuner til å fremme søknader om sikring av friluftsområder,
- saksforberede sikrings saker for staten,
- fordele midler fra tilskuddsordninger,
- fremme innsigelser kommunale planer (Fylkesmannen vil også ha innsigelsesrett),
- veiledning til kommuner, publikum,
- talsmann og vokter av allemannsretten – allemannsrett er også allemannsvett,
- motivere og legge til rette for friluftsliv, bla i samarbeid med frivillige organisasjoner.

Forvaltning av høstbare arter av vilt og innlandsfisk

Hovedtyngden av forvaltningen av de jaktbare viltartene og innlandsfisk ligger hos rettighetshaver og/eller kommunen.

Fylkeskommunen får ansvaret for bestandsforvaltningen

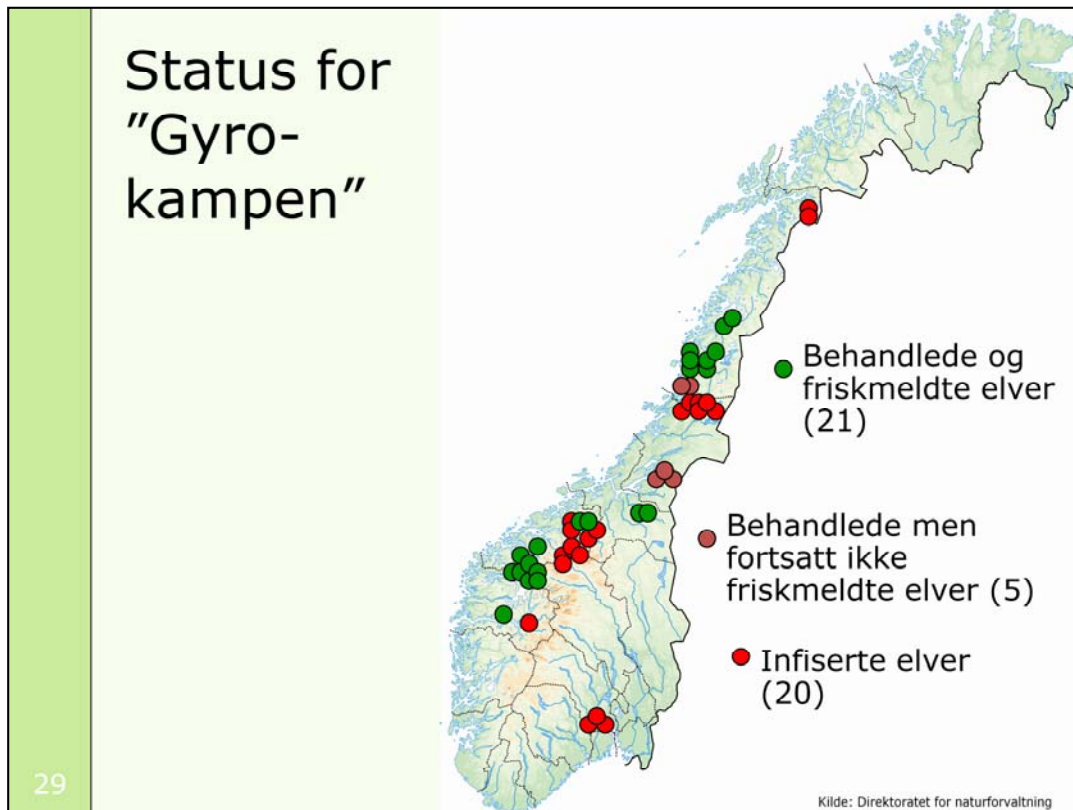
- av de viktigste jaktbare viltartene (elg, hjort, rådyr, orrfugl, storfugl, rye, hare),
- av de viktigste artene av innlandsfisk (innlandsørret, røye, harr).

Også disse oppgavene har preg av utviklings- og stimuleringsoppgaver = politisk handlingsrom.

Oppgavene bør ses i sammenheng med oppgavene på friluftsliv. Fylkeskommunen skal veilede publikum og kommuner i gjeldende regelverk for jakt og fiske.

Fylkeskommunen skal også sørge for tilgjengelighet til jakt og fiske for allmennheten til en overkommelig pris.

Departementet vedtok 26.06.09, med hjemmel i den nye naturmangfoldloven, en ny forskrift som åpner for fiske på innlandsfisk og kreps som produserer et høstningsverdig overskudd. Et unntak er ål, som det ikke åpnes for fiske etter, fordi den er kritisk truet og for tiden ikke vurderes å produsere et høstningsverdig overskudd.

Kartet viser status for kampen mot lakseparasitten *gyrodactylus salaris* ("gyro").

1981: første utrydningsaksjon.

I dag:

21 behandlet og friskmeldte vassdrag

5 behandlet og under overvåking

20 infiserte vassdrag, bl a Vefsnaregionen

Friskmelding i Rana og Røssåga

Ranaelva er friskmeldt – dette gir inspirasjon til fortsatt stor innsats.

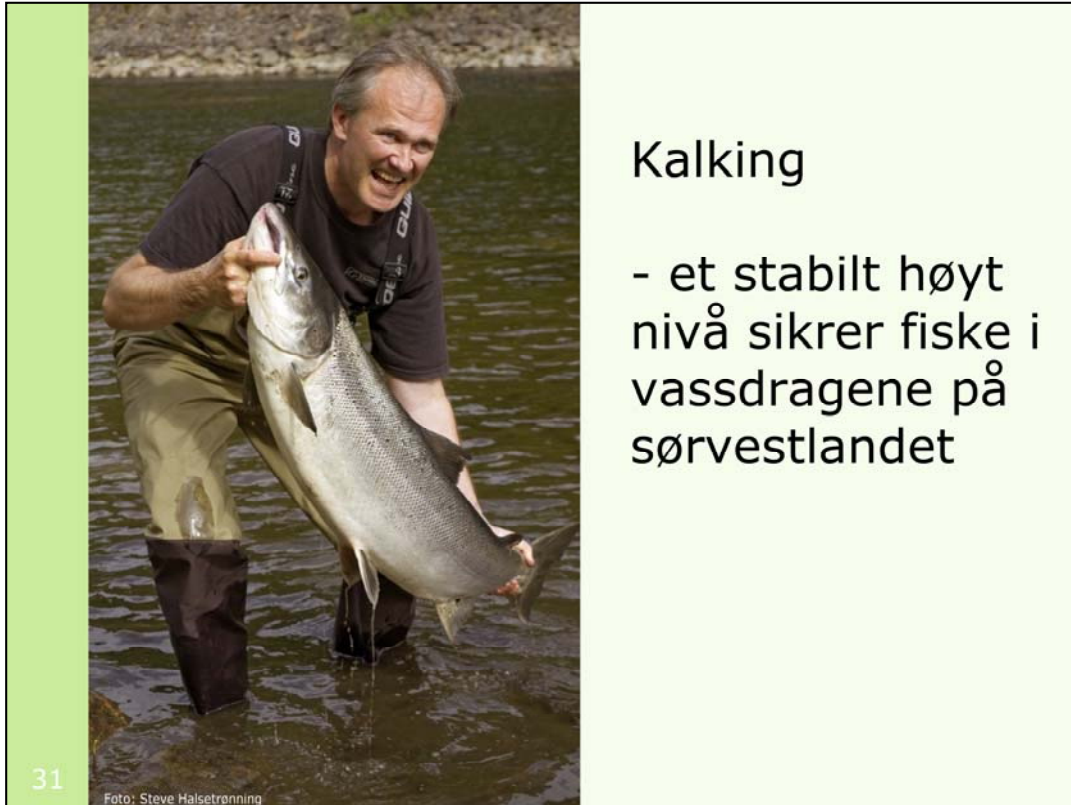
Steinkjer er ferdigbehandlet (dobbelbehandling under gunstige forhold).

Behandling av Vefsna står for tur - første behandling i 2010, andre i 2011 – vi vil også ta godt vare på sjørreten i regionen.

Vi skal prosjektere en sperre i Driva til neste år - selve byggingen må utsettes noe.

Vi planlegger med sikte på ferdigbehandling av Rauma innen 2013.

Videreutvikling av aluminiumsmetoden vil bli videreført (Lærdal).

Kalking

- et stabilt høyt nivå sikrer fiske i vassdragene på sørvestlandet

Friskmelding en milepæl, viser at det går an!

Et gjennombrudd etter noen tilbakeslag i store vassdrag.

Ranaelva er det desidert største vassdraget så langt.

Røssåga er mer komplisert, med flo- og fjæreproblematikk. Metodisk "pilot", bl a dobbelt-behandling to år på rad.

Ny handlingsplan etter kritisk metodegjennomgang - behov for økonomiske ressurser og topp kompetanse!

Vefsna neste utfordring!

"Til laks åt alle kan ingen gjera?"
- 10 år siden Rieber-Mohn-utvalget... -

Det er lagt frem en stortingsproposisjon om vern av villaksen og ferdigstilling av nasjonale laksevasdrag og laksefjorder.

Den høye kalkingsinnsatsen er opprettholdt. Arbeidet med plan for kalkingen i perioden 2011-2015 er igangsatt.

Det er sterkt ønskelig at organisasjonene bidrar med synspunkter og forslag i planarbeidet.

Vi har sørget for historisk strenge reguleringer i laksefisket i sjø og elv og utredet en konsesjonsordning for sjølaksefisket. Konsesjonsordningen bør kunne vedtas i 2010.

Bevilgningene til gyrobekjempning er nesten tredoblet, fra ca 20 mill til ca 60 mill kr.

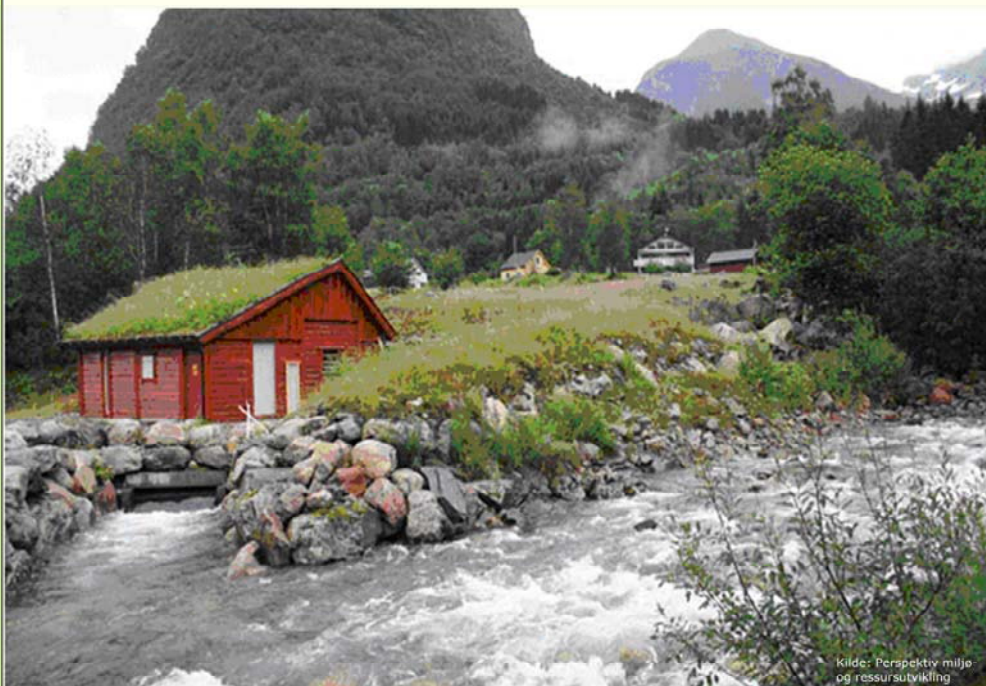
Villaksens fremtid ligger nå særlig i hendene på fiskerimyndighetene og oppdrettsnæringen (rømninger og lakselus):

Miljøverndepartementet, med støtte fra alle fagmyndigheter, har frarådd økning av oppdrettsproduksjonen i dagens alvorlige miljøsituasjon.

Det er svært viktig å gi rom for en konsolideringsfase før man åpner for videre vekst. I tillegg må vi arbeide for raskest mulig iverksetting av Regjeringens miljøstrategi for havbruksnæringene.

Jeg håper på fortsatt god medvirkning fra Norges jeger og fiskerforbund i det videre arbeidet med å ta vare på villaksen.

Forvaltningsplaner for vannforekomster

Bildet viser et småkraftverk i Sogn.

Vurderingen av den første påvirkningen av et økosystem

Prinsippet kan oppleves som grunnleggende urettferdig. Når 17 tiltak er gitt tillatelse i for eksempel et vassdrag oppleves det som urettferdig at man som nr 18 får avslag fordi "tålegrensen" for naturen i området er nådd.

Vurdering av nye påvirkninger på et allerede påvirket økosystem

Men bestemmelsen gir også hjemmel for å si nei til tiltak nummer "én", selv om det isolert sett ikke påvirker naturen nevneverdig. Dette kan man gjøre dersom man regner med at det vil komme lignende søknader i det samme området som samlet sett vil true naturen.

Vi ønsker samlede planer for småkraftutbygging og ikke "bit for bit" utbygging. Det holdt vi på med i 80 år med de store vannkraftutbyggingene før vi fikk samla plan på 80 –tallet. Vi bør ikke gjøre samme feilen igjen.

Helst ønsker vi å knytte planleggingen opp mot de regionale planene etter vannforvaltningsforskriften.

Miljørevisjoner av vassdragskonsesjoner

Miljørevisjonene og forvaltningsplanene etter vannrammedirektivet må ses i sammenheng

34

Foto: Jan Rabben/NN/Samfoto

Føre-var-prinsippet har som siktemål å hindre uopprettelig skade på natur. Det tilsier at vi skal være forsiktig med å tillate tiltak som kan medføre uopprettelig skade.

Kunnskap vil som regel bidra til at vi får større visshet om konsekvenser av et tiltak, f.eks. en vassdragsutbygging. Kunnskap fører til at beslutningsgrunnlaget blir bedre, og gir grobunn for at man kan fatte et bedre og mer omforente vedtak.

Det er viktig å understreke at kunnskap ikke nødvendigvis fører til at hensynet til miljø skal veie tyngre. Kunnskap kan tvert i mot føre til en presis forvaltning, hvor flere interesser enn naturmangfold kan ivaretas uten at det innebærer et svakere beskyttelsesnivå. Eksempel: miljørevisjonene av vassdrag der hensynet til kraftinteressene og hensynet til laksen og laksefiskere kan ivaretas på en balansert og god måte.

Organisasjonene er drivkraften som stimulerer friluftsliv

Friluftslivets fellesorganisasjon (FRIFO), med sine 13 medlemsorganisasjoner, utgjør den viktigste pådriverkraften for friluftsliv i Norge.

Gratulerer til FRIFO, som fyller 20 år i år! FRIFO dekker ca 3500 lokalforeninger med over ½ million medlemmer.

Miljøvernmyndighetene er i praksis avhengig av organisasjonenes innsats for å kunne stimulere til et variert og miljøvennlig friluftsliv.

Lære – delta – oppleve

Foto: Irene Lindblad

Foto: Ivar Hjermundrud

Foto: Ivar Hjermundrud

Foto: Ivar Hjermundrud

36

Bilde av jente som lærer å fiske. Bilder av jegeropplæring for småviltjakt og rådyrjakt, og av gutt med sin første storgjedde.

Friluftsliv innebærer å bruke vår kunnskap og erfaring om naturverdier og miljøverdier. Det handler om å mestre de praktiske ferdighetene og å ta ansvar for en god utøvelse av tradisjonelle og moderne aktiviteter. Dette skal skje i samsvar med allemannsretten og krav til hensynsfull ferdsel, og i samsvar med krav for tilgangen til jakt og fiske.

Den skal tidlig krøkes som en god krok skal bli! De frivillige organisasjonene er det viktigste aktørene i dette arbeidet.

Friluftsliv for alle

Universell utforming

Eldre og yngre

Foto: Svein Magne Fredriksen

Foto: Marianne Gjerv

37

Bilde: 1) Fiskeplass ved Brumundas utløp i Mjøsa. 2) Bestefar og barnebarn utforsker livet i sjøen sammen.

Friluftslivstilbud er egnet til inkludering og likeverd. Universell utforming skal gi alle likeverdige muligheter til å delta i samfunnslivet.

Vi ønsker å legge til rette for inkludering og utjevning av levekår gjennom lavterskeltilbud.

Friluftslivet står overfor nye utfordringer i et mer globalisert, flerkulturelt, individrettet og kommersialisert Norge. Familiestruktur og livsstil er i endring. En befolkning der bl.a. andelen eldre og andelen med annen etnisk opprinnelse er økende.

Barn og unge

Bilde: Familie på fisketur – kan hende blir det makrell i kveld!

Grunnlaget for gode friluftslivsvaner legges i tidlige barneår. Barn og unge er en hovedmålgruppe.

Ungdommens deltakelse i friluftsliv (16-24 år) er betydelig redusert de senere år.

Det er viktig med tiltak for økt og variert friluftsliv, samtidig som kulturminner og kystkulturens tradisjoner synliggjøres. Kulturminneåret 2009 gir lyst til og grunnlag for videre innsats!

Den naturlige skolesekken

39

Foto: Marianne Gjerv

“Den naturlige skolesekken” ble lansert av miljøvernministeren og kunnskapsministeren 30.10.08. Dette er et felles løft mellom de to departementene og deres direktorater.

Ti kommuner i Aust-Agder, Oslo og Akershus ble plukket ut som piloter i første omgang.

Målet er å gjøre tiltaket landsomfattende etter hvert.

Prosjektet startet med 5 mill. kr. fra 2009, og nye 5 mill står til disposisjon i 2010 (fordelt på to poster, 3 + 2 mill).

Prosjektet bygger bl.a. på gode erfaringer fra friluftsrådernes suksess “Læring i friluft”, som omfatter kursveiledning og gode tilbud både for barnehager og skoler.

Jakt og fiske er definitivt noe for damer!

Foto: Heidi Sørensen

Takk for innsatsen!

41

Foto: Marianne Gjerv